

развернутую характеристику этапов экспериментальной работы по формированию профессиональной компетентности будущих дизайнеров одежды. Представлен комплекс методик диагностики состояния сформированности профессиональной компетентности будущих дизайнеров одежды в процессе изучения специальных дисциплин. Установлено значение структурных компонентов профессиональной компетентности посредством исследования их сформированности у будущих дизайнеров одежды. Установлен уровень базовых и практических знаний, умений и навыков будущих дизайнеров одежды. Оценен уровень сформированности индивидуально-психологических, профессионально-личностных качеств студентов. Определен уровень самооценки и рефлексии будущих дизайнеров одежды. На основе количественного и качественного анализа осуществлены измерение и анализ показателей начального уровня сформированности профессиональной компетентности. Представлены результаты внедрения методики формирования профессиональной компетентности. Продемонстрирована и проанализирована динамика уровней сформированности профессиональной компетентности будущих дизайнеров одежды после проведения эксперимента. Доказана эффективность поэтапного внедрения методики формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущий дизайнер одежды, педагогический эксперимент, методики диагностики, этапы педагогического эксперимента.

Summary

Liliya Saprykina

Experimental Research of Formation of the Future Clothes Designers Professional Competency

The article pays attention to the necessity of increasing knowledge level of students taking into account specification specificity of professional activity of the future clothes designers. The attention was concentrated on the analysis of results of the process of formation professional competence of the future clothes designers. The methods of carrying out pedagogical experiment have been revealed. The extended characteristics of stages of experimental work as for formation professional competence of the future clothes designers. The complex of diagnostic methods of research of formation professional competence of future clothes designers' state during learning professional disciplines was presented. It was found out the significance of structural components of professional competence through researching their formation among future clothes designers. The level of readiness of basic and practical knowledge, skills and abilities of the future clothes designers was defined. The level of forming individual-psychological, professional-personal qualities of students was evaluated. The level of self-evaluation and reflection of the future clothes designers was identified. According to quantitative and qualitative analyses the estimation and analysis of data of initial level of forming professional competence was done. The results of implementation of methods of professional competence were offered. The dynamics of levels of professional competence of the future clothes designers after carrying out of the experiment was demonstrated and analyzed. The efficiency of step-by-step implementation of this method of formation of professional competence was identified.

Key words: professional competence, future clothes designers, pedagogical experiment, diagnostic methods, stages of pedagogical experiment.

Дата надходження статті: «30» вересня 2014 р.

УДК 373.31.034:82-93

ВАЛЕНТИНА СЛЮЗКО,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький);

АНАТОЛІЙ СЛЮЗКО,

кандидат сільськогосподарських наук
(м.Хмельницький)

**Методична модель формування основ моральної свідомості молодших школярів
засобами дитячої літератури**

У статті представлено концепцію та методичну модель якісно нової виховної системи, створеної на засадах гуманістичної особистісно спрямованої методології. Детально проаналізовано праці великих етиків та педагогів, у полі зору яких науковий інтерес до розвитку моральної свідомості особистості.

В основі методичної моделі формування моральної свідомості молодших школярів, запропонованої у статті, – нові виховні методики особистісно орієнтованого виховання, на основі яких педагог зможе науково обґрунтовано виховувати дитину.

Зміст статті присвячений роз'ясненню кожної структурно-функціональної частини методичної моделі.

У висновках підкреслено, що методична модель спрямована на дитину, діє в інтересах дитини; вона гуманістична і демократична по духу; системна та послідовна за структурою, змістом; насичена особистісним підходом до дитини; забезпечує можливість прогнозування

результатів виховного впливу; передбачає особистісно орієнтоване педагогічне співробітництво, суть якого – педагог поруч з дитиною, а не над нею.

Ключові слова: моральна свідомість, моральне виховання, молодші школярі, етика, моральні імперативи, методична модель.

Постановка проблеми у загальному вигляді... На фоні соціально-економічних перетворень, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, яскраво висвітлюються духовно-моральні проблеми, серед яких – труднощі в моральному вихованні дітей і підлітків. Вони пов'язані не тільки з соціально-економічними та політичними особливостями перехідного періоду, котрі переживає наша держава, а й з недоліками виховання підростаючого покоління у сім'ї, школі, суспільстві. Тому особливої актуальності набувають питання об'єднання педагогічної теорії і практики задля інноваційних пошуків нових шляхів морального розвитку особистості.

Аналіз досліджень і публікацій... Пошуки джерел формування моральної свідомості особистості привели нас до витоків філософії. Предтечею морального виховання є філософські роздуми і пошуки великих етиків – Протагора («Міра всіх речей – людина»), Сократа, Аристотеля, Гегеля, Сковороди, Канта.

Теоретичні обґрунтування та аналіз прикладних досліджень формування моральної свідомості молодших школярів у вітчизняній педагогіці знайшли своє втілення в класичних працях К.Ушинського, С.Русової, С.Шацького, П.Каптерева, В.Сухомлинського, у дослідженнях сучасних вчених, педагогів і психологів – Ш.Амонашвілі, І.Беха, І.Кона, А.Петровського, О.Савченко, О.Сухомлинської, М.Сметанського та ін.

Змістовну гуманістичну методологію виховання підростаючої особистості розробив І.Бех. Нині стало очевидним, що лише ті наукові положення матимуть перспективу, які покладаються на дитину в її сутнісному вимірі, звертаються до її свідомості і самосвідомості, до вищих її почуттів в опануванні морально-духовної культури і свого народу, людства в цілому» [2, с.5].

Формування цілей статті... Мета статті – теоретично обґрунтувати принципи та ефективність змісту, форм, засобів, методів методичної моделі формування моральної свідомості молодших школярів.

Виклад основного матеріалу... Сучасний світ переживає докорінну зміну підходів до навчання, виховання і соціокультурної політики в цілому. Це зумовлено переорієнтацією суспільного розвитку на розвиток людини, її особистісних якостей.

Початок двадцять першого століття увійде в історію європейської педагогіки як період остаточного визнання, що тільки людина – це початок і кінцева мета будь-якого соціального процесу.

Загальновідомо, що особистість розвивається у процесі соціалізації і виховання. Взаємодіючи з оточуючим світом, оволодіваючи досягненнями людства, вона формує як себе, так і своє оточення. Опіраючись на природні нахили дитини, враховуючи її характер, дорослі організують її діяльність щодо пізнання і оволодіння новими аспектами дійсності, новими формами і особливостями поведінки. У загальному вигляді розвиток особистості – це процес входження людини в нове соціальне середовище та інтеграція у нього [12, с.32].

І тому нині як ніколи постало питання пошуку нових виховних технологій та методик, які були б побудовані на основі демократичного типу педагогічного спілкування, Ми вважаємо, що альтернативою авторитарному стилю педагогічного спілкування, має виступити якісно нова виховна система, створена на засадах гуманістичної особистісно спрямованої методології. Пошуки джерел такої методології привели нас до витоків філософії. Предтечею її в контексті морального виховання є філософські роздуми і пошуки великих етиків – Протагора («Міра всіх речей – людина»), Сократа, Аристотеля, Гегеля, Сковороди, Канта.

Мануїл Кант у своїх етичних лекціях, характеризуючи такі моральні категорії, як правдивість, благість (благочинність), світська благочинність, обов'язок, зверхність, насмішкватість, підкреслює, що кінцеве призначення людського роду полягає в найвищій моральній досконалості, котра досягається за допомогою свободи морального вибору людини. «Бог міг зробити людей досконалими і щасливими. Але тоді такий стан не з'явився з іманентного принципу світотворення. Іманентний принцип світу – свобода. Призначення людини – домогтися вищої досконалості через власну свободу. Бог бажає нам не тільки того, щоб ми були щасливими, але і щоб ми робили себе щасливими, – в цьому полягає істинна моральність». «Коли б усі поводитися таким чином, щоб їх поведінка співпадала із загальнолюдськими цінностями, – говорить І.Кант, – то цим вже було б досягнуто найвищої досконалості» [5, с.327].

Висунувши свою концепцію моральної досконалості людини, вінця призначення людського роду, Кант запитує: «Але де шукати таку досконалість і, виходячи з чого можна сподіватись на її досягнення?» І сам дає відповідь: «Ніде, крім виховання» [5, с.322]. Успіх такого виховання, на

думку Канта, у єдності, гармонії природної, громадянської і сімейної мети. Виховання в широкому розумінні слова (Кант здебільшого називає його освіченістю) тоді буде виконувати свою високу місію, коли розвиватиме таланти людини, формуватиме її моральний характер. Таке виховання поширилося б і на тих, хто вирішує долю людей – їх правителів: «... і принци виховувалися б досконалими людьми. До сих пір ще ні один князь не зробив нічого для вдосконалення людства, для його внутрішньої цінності і щастя, вони завжди турбувалися лише про блиск своєї держави... не тільки монарх, а і всі громадяни держави повинні бути так освічені, і тільки тоді держава стане міцною» [5, с.345].

Головна формула кантівського морального імперативу «...роби так, щоб ти завжди відносився до людства і в своєму обличчі, і в обличчі всякого іншого так, як до мети, і ніколи не ставився б до нього, як до засобу» перекликається з визначенням мети особистісно зорієнтованого виховання: «... це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі суспільні пріоритети» [5, с.29].

Як бачимо, гуманістична традиція возвеличення людини, найбільш повне втілення в ній людської суті сягає своїм корінням глибинних витоків людської культури.

У вітчизняній педагогіці гуманістичні і демократичні традиції знайшли своє втілення в класичних працях К.Ушинського, С.Русової, С.Шацького, П.Каптерева, В.Сухомлинського, у дослідженнях сучасних вчених, педагогів і психологів – І.Беха, І.Кона, А.Петровського, В.Плахтій, О.Савченко, О.Сухомлинської, М.Сметанського та ін.

Змістовну гуманістичну методологію виховання підростаючої особистості розробив І.Бех. Учений зазначає: «Сучасна психолого-педагогічна наука докорінно переглядає свої методологічні підходи до морального виховання і розвитку підростаючої особистості. Від продуманості цієї роботи безпосередньо залежатиме, якої особистісно перетворювальної проби будуть виховні методи. Нині стало очевидним, що лише ті наукові положення матимуть перспективу, які покладаються на дитину в її сутнісному вимірі, звертаються до її свідомості і самосвідомості, до вищих її почуттів в опануванні морально-духовної культури і свого народу, і людства в цілому» [2, с.5].

В основі нової виховної методології, котра опирається на особистісно орієнтоване виховання, вважає І.Д.Бех, має лежати система положень, що виступають пояснювальними схемами в організації виховного процесу. З огляду на це він пропонує свої виховні інваріанти, усталені вимоги, на основі яких педагог зможе науково обґрунтовано виховувати дитину. Це:

- формування в суб'єкта здібності і бажання усвідомлювати себе як особистість;
- культивування у вихованця цінності іншої людини;
- формування у вихованця образу «хорошого іншого»;
- використання у виховному процесі «ефекту генерації»;
- використання у виховному процесі «ефекту присутності»;
- культивування у вихованця досвіду свободи самому вирішувати;
- культивування зворушливого виховного впливу [11, с.5-14].

Вони можуть слугувати методологічною основою розробки методів та прийомів формування моральної свідомості молодших школярів. Саме така методологія видається нам близькою як за формою, так і за змістом. Тому ми поклали її в основу методичної моделі формування моральної свідомості молодших школярів. На нашу думку, цінність її в тому, що вона спрямована на дитину, діє в інтересах дитини; вона гуманістична і демократична по духу; системна та послідовна за структурою, змістом; насичена особистісним підходом до дитини; забезпечує можливість прогнозування результатів виховного впливу; передбачає педагогічне керівництво (що дуже важливо), суть якого – поруч з дитиною, а не над нею.

Концептуальні положення

Формування моральної свідомості молодших школярів може успішно здійснюватися лише за умови комплексного виховного підходу до освітнього процесу, який ґрунтується на принципах гуманізму, демократизму, системності, наступності, добротворчості, єдності і послідовності вимог до вихованця; насиченості навчально-виховного процесу моральним змістом, прихованості виховних впливів та педагогічного керівництва; взаємодії усіх суб'єктів процесу формування моральної свідомості молодших школярів: учнів, батьків, вчителів, значимих інших.

Запропонована нами модель органічно вплітається у навчально-виховний процес: урок, позаурочна діяльність.

Враховуючи рівень сформованості моральної свідомості молодших школярів, їх почуттєву і когнітивну сфери, ми обрали для нашої моделі дитячу літературу як один з основних засобів формування моральної свідомості учнів у комплексі з іншими факторами (слово вчителя, батьків, значимих інших, природа, соціологічні та наукові знання, добродійна діяльність тощо).

Мета і завдання

Мета: розробка науково обґрунтованої моделі методики формування моральної свідомості молодших школярів, яка б допомогла батькам, вчителям і учням успішно здійснювати процес морального виховання та самовиховання.

Завдання:

- Освоїти досвід розв'язання досліджуваної проблеми. Розробити шляхи втілення в практику початкової школи методичної моделі формування моральної свідомості молодших школярів засобами дитячої літератури.

- Озброїти вчителів, батьків, студентів науковою, практично апробованою системою формування в учнів початкової школи почуттів, знань, моральних потреб і моральної поведінки.

Ключові слова

Моральна свідомість, показники та рівні моральної свідомості молодших школярів, особистісно зорієнтоване виховання, нова виховна методологія, виховні інваріанти: самоусвідомлення себе як особистості, культивування цінності іншої людини, образ хорошого іншого, ефект генерації, ефект присутності, свобода як першооснова відповідальності та морального обов'язку, культивування зворушливого виховного впливу, особистісний підхід. Методики добротворчості, ідентифікації, присутності.

Умови

Ідеологічна: розуміння необхідності здійснення морального виховання як першооснови виховного процесу.

Факторна: врахування мікро-, мезо- та макрофакторів, які впливають на предмет та об'єкт нашого дослідження, створення повноцінного виховуючого середовища.

Психологічна: врахування вікових особливостей дітей і рівня їх морального розвитку, вибір найбільш ефективного засобу формування моральної свідомості молодших школярів, який стане системоутворюючим фактором у цьому процесі.

Загальновідомо, що література збуджує почуття, а емоційне зосередження на моральному змісті вчинку художнього образу актуалізує свідомість, бо духовне життя людини базується на двох взаємозалежних рівнях: емоційно-чуттєвому і раціонально-свідомому. Моральна свідомість молодшого школяра, за допомогою моральних почуттів збагачується як змістово, так і структурно, включає в своє поле все нові поняття. Почуття, опосередковуючи моральні уявлення свідомості, що розвивається, здатне емоційно поглибити, збагатити сприйняття і усвідомлення особою моралі.

Педагогічна (інструментальна): підбір таких засобів, методів та прийомів роботи з художнім текстом, котрі б забезпечили емоційне переживання дитиною процесу набуття моральних знань, їх усвідомлення і закріплення, зробили б цей процес особистісним, творчим, захоплюючим, різноманітним, з необхідним почуттям такту, без зайвого набридливого моралізаторства.

Принципи

Наша методика формування моральної свідомості молодшого школяра базується на таких принципах: *гуманізм, демократизм, системність і наступність; добротворчість, єдність і послідовність вимог до виховання; принцип насиченості навчально-виховного процесу моральним змістом; принцип педагогічного керівництва; принцип прихованості виховних впливів; принцип особистісного підходу; принцип створення виховуючого середовища.*

Ці принципи тісно взаємопов'язані. Запорука успіху морального виховання – у тісній їх взаємодії, взаємозалежності. Вони є основоположними для нашої методичної системи, побудованої на основі нової методології.

Засоби формування моральної свідомості молодших школярів

«Книги пишуться для виховання». Ця відома серед літераторів та педагогів фраза увібрала в себе відповідь на питання, чому саме дитячу літературу ми обрали провідним засобом формування моральної свідомості учнів. Художнє слово через художній образ з допомогою розробленої нами методики стає системоутворюючим фактором, який при постійному і тривалому впливові на моральну свідомість дитини може стати ефективним засобом, який викличе позитивні зміни в моральній свідомості учня.

Форми роботи

Урок, виховна година, позаурочна добродійна діяльність, батьківський лекторій.

Зміст методик

Методика формування моральної свідомості молодшого школяра – це шлях дитини від виникнення перших моральних уявлень, почуттів до стійких переконань. Цей процес у нашій системі характеризується пріоритетністю загальнолюдських вартостей в ціннісних орієнтаціях молодшого школяра.

Найголовніша психолого-педагогічна умова життєздатності розроблених нами виховних методик – системність, що полягає у взаємодії головних суб'єктів виховної діяльності: родини,

школи, дитячого шкільного колективу. Це активна співпраця усіх суб'єктів формуючого процесу: батьків, учителів, учнів, інших «значимих» людей. «Значимими» людьми в нашій методиці ми називаємо всіх, хто не є членом сімейного або шкільного колективу, але має помітний вплив на моральну свідомість дитини. Крім того, система має бути органічно вплетена в навчально-виховний процес школи, а також у процес життєдіяльності класу: урок – перерва – виховна година – позаурочна діяльність – батьківські збори.

Наші методики – цікаві та захоплюючі. Вони передбачають прихованість справжньої мети дослідження, щоб діти були незалежними в своїх відповідях, судженнях, реакціях. Це забезпечувало б об'єктивність результатів. Особистісний підхід проявляється у тому, що учень бачить у педагогові людину, зацікавлену його життям, потребами, захопленнями.

Наша модель формування моральної свідомості молодших школярів засобами дитячої літератури побудована на основі логічного взаємозв'язку методик добротворчості, ідентифікації, присутності.

Щоденна педагогічна методика добротворчості полягає у використанні змісту творів дитячої літератури в процесі етичної установки на добротворчність, повагу у взаєминах. За допомогою цієї методики в учнів формуються уміння упереджувати конфлікти, шукати достойний вихід з них. Ця методика розглядається нами як емоційний імпульс доброзичливості. Перед першим уроком вчитель за допомогою загадки, прислів'я, приказки, притчі, короткого оповідання чи казки, розповіді з власного досвіду чи досвіду інших орієнтує школярів на добротворчність: повагу до оточуючих, на гарні взаємини в колективі, бажає доброго дня. В кінці уроків – підсумкова бесіда, під час якої аналізуються моральні конфлікти, відшукуються шляхи їх попередження і виходу з них; вчитель терпляче вчить учнів знаходити коректні способи реагування на негідну поведінку інших, виховує вміння вибачати і вибачатися, миритися, дає можливість відчутти радість від успішного розв'язання конфлікту. Методика добротворчості – це методика культивування зворушливого виховного впливу на моральну свідомість дитини. Вона передбачає пробудження хорошого в свідомості учня, яке б давало поштовх для добротворчих справ. Завдання вчителя – не пропустити момент переживання дитиною сильних моральних почуттів, дати учневі можливість усвідомити значимість того, що відбувається, зробити самостійний моральний вибір.

Наступний компонент змісту нашої методичної моделі – методика ідентифікації з літературним персонажем. Вона має певний потенціал для розвитку моральної свідомості учня: бажання усвідомлювати себе як особистість, можливості для культивування у вихованця цінності іншої людини (образу «хорошого іншого»).

В основі цієї виховної методики лежить такий психологічний механізм, як ідентифікація. Це один із шляхів розвитку почуттєвої та мотиваційно-ціннісної сфери моральної свідомості дитини, який відбувається в процесі засвоєння нею суспільного досвіду. Маючи перед собою результати констатуючої частини дослідження, ми поставили за мету так організувати експеримент, щоб дитина прагнула ідентифікувати себе не тільки з гарним та сильним персонажем художнього твору, а в першу чергу – з добрим, готовим прийти на допомогу. Щоб її суспільний досвід збагачувався високоморальними почуттями і образами.

Методика присутності. У західній гуманістичній психології використовують досить містку наукову категорію «присутність» як форму взаємин вихователя з вихованцями. Психологічний зміст даної категорії доцільно визначити як вплив педагога на дитину своєю сутністю, своїми духовними надбаннями, тим, як він сам оцінює вчинок персонажа, як ставиться до подій, як ідентифікує себе з героєм твору. Таким чином, присутність вихователя – це «робота собою» як основним виховним засобом, що унеможливує будь-яке напучування дитини [11, с.7]. Для молодших школярів вчитель майже завжди взірець, навіть коли діє на дитину авторитарно. В нашій системі роль учителя полягає в тому, щоб співпрацювати з дитиною над розвитком її моральної свідомості, одночасно шліфуючи і вдосконалюючи свою. Під час обговорення моральних ситуацій учитель не просто підводить дитину до істини, ставлячи запитання і створюючи ситуацію морального конфлікту, а й сам іде за дитячим умовиводом. Такий учитель має бути готовим до імпровізацій, пам'ятаючи про суб'єкт-суб'єктні взаємини з учнем, про те, що для молодшого школяра він є взірцем у всьому. Молодший школяр як підсвідомо, так і свідомо чекає нагоди, щоб вчитель побачив перед собою «хороших хлопчика або дівчинку» і сказав про це не лише дитині, а й іншим значимим для неї людям.

Тут доцільним є використання бесід, сюжетно-рольових ігор, екскурсій, різних форм відпочинку дітей та вчителя, спільна позакласна діяльність етичної спрямованості, висвітлення колективних добротворчих справ з участю дорослих у шкільних засобах масової інформації тощо.

Методика присутності стане ефективною, коли в ній будуть задіяні інші учні та вчителі, батьки, члени громади, які пам'ятатимуть, що і спосіб спілкування, і поведінка, і погляд – все впливає на дитину. Моральний розвиток дитини неможливо здійснювати без тісної співпраці сім'ї та школи.

Тому надзвичайно важливим місцем у нашій методичній моделі є співпраця учителів, психологів, медиків, батьків над створенням належних умов для морального розвитку молодших школярів.

В нашій моделі великого значення відіграє позакласна діяльність етичної спрямованості, яка зорієнтована на добротинну співпрацю учнів, вчителів, батьків, інших значимих суб'єктів. Методичною лабораторією для батьків та вчителів є батьківський лекторій «Витоки добра», де до співпраці залучаються науковці, вчителі, психологи, медики, батьки тощо; (форми співпраці: лекція, спільна добротворчість, колективні та індивідуальні бесіди з батьками, дискусії, анкетування та тестування учителів, батьків) тощо.

Висновки... Теоретично обґрунтувавши методичну модель, складовими якої є джерельна база, концептуальні положення, ключові поняття, мета, завдання, принципи, педагогічні умови, засоби, форми роботи та особистісно зорієнтовані виховні методики, ми впевнились, що за дотримання педагогічних умов, а саме: використання у навчально-виховному процесі особистісно зорієнтованих методик ідентифікації, присутності, добротворчості; забезпечення органічного взаємозв'язку між засвоєнням учнями морально-етичних норм і формування виховуючого середовища, взаємодії сім'ї і школи максимально активізується формування усіх складових компонентів моральної свідомості молодших школярів, дотримання ними морально-етичних норм, щирому бажанні займатися добротинною діяльністю, виявленні доброзичливості, вмінні визнавати свої помилки тощо.

Кожний з перерахованих методичних компонентів має свої функції, специфічний зміст, методичні особливості. Він покликаний здійснювати визначену частину спільного педагогічного завдання, яке передбачає охоплення всієї моральної життєдіяльності молодшого школяра.

Методична модель спрямована на дитину, діє в інтересах дитини; вона гуманістична і демократична по духу; системна та послідовна за структурою, змістом; насичена особистісним підходом до дитини; забезпечує можливість прогнозування результатів виховного впливу; передбачає особистісно орієнтоване педагогічне співробітництво.

Список використаних джерел і літератури:

1. Амонашвили Ш. А. Школа жизни / Ш. А. Амонашвили – М. : Издательский дом Шалвы Амонашвили, 2009. – 144 с..
2. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2012. – №3. – С.5–14.
3. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – 191 с.
4. Історія педагогіки / За ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк. – Житомир: Поліграфічний центр ЖДПУ, 1999. – 336 с.
5. Кант М. Основи метафізики нравственности: Собрание сочинений: в 6 т. / М. Кант. – М. : Просвещение, 1965. – Т. 4. – 320 с.
6. Малахов В. А. Етика: навч. посіб. / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 1996. – 304 с.
7. Плахтій В. І. Показники та рівні сформованості моральної свідомості особистості / В. І. Плахтій // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського: Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 6. – Вінниця: РВВДП «Державна картографічна фабрика», 2012 – С.75–80.
8. Плахтій В. І. Формування моральних ідеалів молодших школярів / В. І. Плахтій // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського: Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 3. – Вінниця: ВАТ «Віноблдрукерня», 2000. – С.90–93.
9. Соціальна філософія: навч. посіб. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Генеза, 1996. – 599 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т.1. – 654 с.
11. Філософія: навч. посіб. / Надольний І. Ф., Андрущенко В. П., Бойченко І. В., Розумний В. П. та ін. – К. : Вікар, 1997. – 584 с.
12. Шварцман К. А. Философия и воспитание / К. А. Шварцман. – М. : Просвещение, 2009. – 205 с.

Spysok vykorystanykh dzherel i literatury:

1. Amonashvyly SH. A. Shkola zhyzny / SH. A. Amonashvyly – M. : Yzdatel'sky dom Shalvy Amonashvyly, 2009. – 144 s.
2. Bekh I. D. Vychovannya pidrostayuchoyi osobystosti na zasadakh novoyi metodolohiyi / I. D. Bekh // Pedahohika i psykholohiya. – 2012. – №3. – S.5–14.
3. Vashchenko H. Vychovnyy ideal / H. Vashchenko. – Poltava, 1994. – 191 s.
4. Istoriya pedahohiky / Za red. M. V. Levkivsk'oho, O. A. Dubasenyuk. – Zhytomyr: Polihrafichnyy tsentr ZHDPU, 1999. – 336 s.
5. Kant M. Osnovy metafyzyky нравstvennosti: Sobraneye sochyneny: v 6 t. / M. Kant. – M. : Prosveshchenye, 1965. – T. 4. – 320 s.
6. Malakhov V. A. Etyka: navch. posib. / V. A. Malakhov. – K. : Lybid', 1996. – 304 s.
7. Plakhtiy V. I. Pokaznyky ta rivni sformovanosti moral'noyi svidomosti osobystosti / V. I. Plakhtiy // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.Kotsyubyns'koho: Seriya: Pedahohika i psykholohiya. – Vypusk 6. – Vinnytsya: RVVDP «Derzhavna kartohrafichna fabryka», 2012 – S.75–80.

8. Plakhtiy V. I. Formuvannya moral'nykh idealiv molodshykh shkolyariv / V. I. Plakhtiy // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. M.Kotsyubyns'koho: Seriya: Pedahohika i psykholohiya. – Vypusk 3. – Vinnytsya: VAT «Vinobldrukarnya», 2000. – S.90–93.

9. Sotsialna filozofiya: navch. posib. / V. P. Andrushchenko, M. I. Mykhal'chenko. – K. : Heneza, 1996. – 599 s.

10. Sukhomlyns'kyy V. O. Vybrani tvory: V 5 t. / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K. : Radyans'ka shkola, 1976. – T.1. – 654 s.

11. Filozofiya: navch. posib. / Nadol'nyy I. F., Andrushchenko V. P., Boychenko I. V., Rozumnyy V. P. ta in. – K. : Vikar, 1997. – 584 s.

12. Shvartsman K. A. Fylosofiya y vospytanye / K. A. Shvartsman. – M. : Prosveshchentye, 2009. – 205 s.

Аннотация

Валентина Слюзко, Анатолий Слюзко

Методическая модель формирования основ нравственного сознания младших школьников средствами детской литературы

В статье представлена концепция и методическая модель качественно новой воспитательной системы, созданной на основе гуманистической личностно направленной методологии. Детально проанализированы труды великих этиков и педагогов, в поле зрения которых научный интерес к развитию нравственного сознания личности.

В основе методической модели формирования нравственного сознания младших школьников, предложенной в статье, – новые воспитательные методики личностно ориентированного воспитания, на основе которых педагог сможет научно обоснованно воспитывать ребенка.

Содержание статьи посвящено разъяснению каждого структурно-функциональной части методической модели.

В выводах подчеркивается, что методическая модель направлена на ребенка, действует в интересах ребенка; она гуманистическая и демократическая по духу; системная и последовательная по структуре, содержанию; насыщенная личностным подходом к ребенку; обеспечивает возможность прогнозирования результатов воспитательного воздействия; предусматривает личностно ориентированное педагогическое сотрудничество, суть которого – педагог рядом с ребенком, а не над ней.

Ключевые слова: моральное сознание, нравственное воспитание, младшие школьники, этика, нравственные императивы, методическая модель.

Summary

Valentyna Sliuzko, Anatolii Sliuzko

Methodological Model of Forming the Bases of Moral Consciousness of Junior Schoolchildren by Means of Children Literature

The concept and methodological model of qualitatively new educational system, worked out on the bases of humanistic person-oriented methodology, have been offered in the article. The works of great moral teachers and pedagogues, whose scientific interest was moral consciousness of personality, have been studied in details.

In the basis of methodological model of forming moral consciousness of junior schoolchildren, which is offered in the article are new educational methods of person-oriented education, on the bases of which a pedagogue can scientifically grounded teach a child.

The content of the article deals with clearing out every structural-functional part of methodological model.

It is emphasized in the conclusions that methodological model is directed to the child, works in children's interests; it is humanistic and democratic by the spirit; it is systemic and successive by the structure, content; it is full of personal approach to the child; it guarantees the ability of prognostication of the results of the educational influence; it involves personally-oriented pedagogical cooperation, the essence of which is the following – the pedagogue is always by the child's side, but not above the child.

Key words: moral consciousness, moral education, junior schoolchildren, ethics, moral imperatives, methodological model.

Дата надходження статті: «11» вересня 2014 р.